

Р Е Ц Е Н З И Я

от проф. д-р Силви Василев Чернев

**ОТНОСНО: Конкурс за доцент по гражданско право към
Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“**

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Включен съм в състава на научното жури за обсъждания конкурс със Заповед № РД-22-67/16.01.2025 на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“. Конкурсът е за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право (Гражданско и семейно право) към Катедра „Гражданскоправни науки“ на Юридическия факултет. Същият е обявен в ДВ, бр. 98/19.11.1924 г.

В определения за това срок документи за участие са подали двама кандидати: д-р Иван Петков Мангачев и гл. ас. д-р Димитър Симеонов Топузов. И двамата кандидати са допуснати като отговарящи на формалните изисквания на съответните нормативни актове: Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на същия закон и Правилника за развитието на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“ (чл. 67).

Двамата кандидати са представили научна продукция – монографии, статии и др., както и доказателства за наличие на останалите изисквания, предвидени в приложимите правни актове относно заемането на академичната длъжност „доцент“.

1. В последващото изложение ще направя последователно кратко изложение за обстоятелствата, които са от значение за преценката на научната продукция на двамата кандидати (ще разгледам трудовете на кандидатите по реда на подаването на молбите за участие от тяхна страна. Ще обсъждам само научните трудове, представени за участие в настоящия конкурс – научните трудове, представени за участие в процедурите по защита на дисертационен труд са съответно обсъдени и оценени от компетентно жури. Също така не оценявам публикации, които са издадени въз основа на дисертационния труд).

1.1. Д-р Иван Петков Мангачев¹ (молба за участие от 06.01.2025 г.)

Представените от кандидата за участие в конкурса научни трудове са 15 на брой, сред които като хабилитационен труд може да бъде окачествен монографичният труд „Окончателност на сетълмента, Правна уредба“, Сиела, 2013 г., ISBN 9789542812685.

1.1. Трудът е в обем на 175 страници чист текст плюс множество указатели и приложения (на български и на английски език – допълнителни 24 в началото и 84 страници в края на публикацията). Посветен е на относително нов за българското право правен институт, при това с широко практическо приложение, и доколкото ми е известно, няма друг монографичен труд посветен на същата

¹ Кандидатът е посочил двадесет заглавия (в книжни и електронни издания), които е обозначил като „други научни трудове“ (за разлика от 15 публикации, които е обозначил като трудове, с които участва в настоящия конкурс.) Оценка правя само на изрично заявените за участие трудове.

проблематика (има няколко статии и документи, изходящи от банки с инструктивно съдържание).

Монографията се състои от Въведение, четири глави и Заключение.

Във Въведението (стр. 25 – 28) се очертава значимостта на окончателността на сетълмента, значението за развитието на този институт на Директива 98/26/ЕО и съответно – възприетата правна уредба в Закона за платежните услуги и платежните системи и Закона за публично предлагане на ценните книжа. Акцент се поставя върху значението на окончателността на сетълмента за запазване стабилността на финансовата система дори и в случаи на откриване на производство по несъстоятелност.

Първата глава (стр. 29 – 74) е посветена на изясняване съдържанието на понятията, с които се работи (включително на централното „окончателност на сетълмента“), разгледани са различните системи на сетълмент.

За илюстрация са разгледани конкретни случаи – обявяването в несъстоятелност на немската банка Herstatt ..., свързаните с това проблеми и наложилите се изменения в правните уредби; проследени са доклади на Банката за международни разплащания и др. Третият параграф на тази глава е посветен на българската уредба (изходните актове на европейското право и конкретните български правни актове). Четвъртият параграф е посветен на пространно историческо изследване на развитието на разглеждания институт (прегледът започва от явления в древна Месопотамия, през древен Египет и т.н.). Главата завършва с Пети параграф, съдържащ изводи от извършените описания и анализи.

Втората глава (стр. 75 – 94) е посветена на субектите на системите с окончателност на сетълмента. Последователно са изследвани характеристиките и ролята на т. нар. системен оператор, агент по сетълмента, на Централния депозитар, на клиринговата къща и още няколко други. Отделено е внимание на надзора върху системите за окончателност на сетълмента. В края на главата се обобщават изводите.

Глава Трета е посветена на отделните елементи на механизма на окончателността на сетълмента (стр. 95 – 145), вкл. споразумението за окончателност на сетълмента. Авторът извършва отграничаване от сходни институти (многостранни сделки, в т. ч. договори за гражданско дружество, , жиров договор, споразумение за нетиране и др.) и изследва правната същност на този вид споразумение. Последователно се анализира същността на сметката за сетълмент, нареждането за преводи и неговата неотменимост. Отделно внимание е посветено на обезпеченията и тяхното предоставяне (вкл. по Закона за договорите за финансово обезпечение). Изследва се същността на клиринга и неговите особености при банкови операции и операции с ценни книжа; разгледани са модели на уредба в различни държави. В следващото изложение се третира особеностите на нетирането и неговите разновидности (включително в условия на сетълмент), най-сетне е разгледана спецификата на смесен (хибриден) сетълмент. Предпоследният параграф (Седми) е посветен на гаранционните схеми, а последният съдържа изводите от изследването.

Последната глава (Четвърта – стр. 146 - 193) е посветена на особеностите на производството по несъстоятелност при окончателност на сетълмента. В първите два параграфа се разглеждат особеностите на производството по несъстоятелност спрямо участник

в сетълмент в зависимост от това по кой закон се извършва това производство (ТЗ или по Закона за банковата несъстоятелност), включително и по отношение на оздравителните мерки. Третият параграф е посветен на защитата на нарежданията за превод и нетирането. Авторът анализира конкретно дело British Eagle (1975 г.) и няколко хипотези от Директива 98/26/ЕО и съответното им транспониране в Закона за платежните услуги и платежните системи (работата е писана при действието на отменения закон от 2009 г.). Последователно са разгледани забраните за налагане на запор върху сметката за сетълмент и за обратно действие на производството по несъстоятелност.4 (пар. 4 и 5). Предпоследният (6-ти) параграф е посветен на аспектите на защитата на обезпеченията в производството по несъстоятелност, включително на проблемите на приложимото право. И тази глава приключва с обобщение на изводите.

Заклучението (стр. 194 – 199) е кратко и съдържа принципни и конкретни предложения за усъвършенстване на действащата към издаването на труда правна уредба.

Няма данни трудът да е научно рецензиран.

Като цяло монографията представлява принос. Представя се Директива 98/26/ЕО, съответни уредби в различни европейски държави, основани на тази директива. Следва да се посочат като конкретни приноси частите от изложението, посветени на участниците в сетълмента, на системите за окончателност на сетълмента, на неотменимостта на нареждането за превод, и най-вече на значението на окончателността на сетълмента за производството по несъстоятелност.

Полезни и приемливи са преобладаващата част от идеите и конкретните предложения за усъвършенстване на правната уредба.

Показателен е фактът, че при последващи изменения и допълнения на съответните нормативни актове част от предложенията на кандидата са възприети и превърнати в действаща уредба².

1.1.2. За участие в конкурса са представени и значителен брой други публикации

Редица от тях са пряко или косвено свързани с темата на хабилитационния труд (освен преобладаващата тематика, свързана с банково право и междубанкови отношения, включително относно обезпечения и разновидности на банкови договори - №№ 3, 4, 7, 10, 13 и 14 от посочените произведения); № 2 е посветен на обзор на защитата на недвижимо имущество в България (на английски език), а №№ 5 и 15 са свързани с правна същност на актове по национализация. На спецификата на национализация на банки са посветени два труда - №№ 8 и 9; на проблематика по чл. 71 ТЗ - № 11, а № 6 представлява историческо изследване на дейности, свързани с банкови записвания в древния Рим. Една от публикациите е свързана с проблеми на стабилизацията в производство по несъстоятелност по ТЗ.

1.1.2.1. „TARGET 2 and Settlement Finality, Acta Universitatis Danubius. Juridica, Vol 7, No 1 (2011), Print ISSN: 1844-8062. Online ISSN: 2065-3891“ – е свързана тясно с материята на обсъдения хабилитационен труд и представя трансевропейска система за сетълмент.

Същото се отнася и до публикацията: „Участници в система с окончателност на сетълмента, Електронен правен сайт „Грамада“, ISSN (online): 2682-9703“.

² Виж представената от кандидата самооценка на приносите, в която на няколко места (поне 3) се посочват текстове от последващи издаването на монографията закони по повдигнатите от автора въпроси.

**Казаното по отношение на съответните части на
хабилитационния труд важи и за тези две работи.**

**1.2.2. Би следвало да се открие статията „Активната солидарност
и нейното приложение в банковото кредитиране“, Дайджест
„Търговско и облигационно право“, 2024 г., кн. 11, ISSN: 1314-8133,
посветена на т. нар. „активна солидарност“, внимание към проблемите
на която възникнаха в последните години, а уредба на практика
липсва. Приносно е както разглеждането на проблема, така и
съответните предложения за усъвършенстване на законодателството
ни.**

**1.1.2.3. Практическа полезност има работата „За банковите
понятия „влог“, „депозит“ и „сметка“, Електронен правен сайт
„Грамада“, ISSN (online): 2682-9703.**

**1.1.2.4. Работата „Protection of immovables in European legal
systems“ (частта за Р. България, в съавторство със Силвия Цонева)
представлява част от колективна работа, представяща състоянието на
защитата на недвижимата собственост на европейския континент.
Целта на подобен род издания е да се създаде нещо като алманах по
даден проблем, който да обхване правния режим или състоянието на
правоприлагането по даден въпрос в колкото може повече страни.
Целта е по-скоро информативна, отколкото даването на същностен
анализ на съответните уредби. В настоящия случай изложението
представлява отговори на зададени от редакторите въпроси.**

**1.1.2.5. Няколко от представените работи имат за предмет
национализация (на имотите на бившите царе; на национализация на
банки изобщо, както и на национализацията на конкретна банка):**

„Законът за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Фердинанд и Борис и на техните наследници – национализация, експроприация, конфискация или етатизация?“; „Правните форми на национализацията в банковия сектор съпоставка и кратък коментар на директива 2014/59/ЕС, Дайджест “Търговско и облигационно право”, 2014 г., кн. 08, ISSN: 1314-8133; „Национализацията на „Франко-българската банка“, Електронен правен сайт „Грамада“, ISSN (online): 2682-9703;

Една от статиите има теоретично значение „Принудителното отчуждаване и национализацията като форми на одържавяване, Дайджест „Собственост и право“, 2009 г., кн. 6, ISSN: 1312-9473“ Струва ми се, че принос представлява разглеждането на национализацията и отчуждаването като форми на одържавяване.³

На фона на значителната времева дистанция (съответно на обществено-политическа ситуация), включително от момента, в който се постави въпрос за евентуално връщане на въпросните имоти, изследването на актовете относно имотите на бившите царе представлява само исторически интерес.

Що се отнася до национализацията в банковия сектор и двете работи имат приносно значение (аналитично и информативно).

1.1.2.6. Еднообразните правила за гаранциите платими при поискване (ЕПГПП) и българската съдебна практика, Електронен правен сайт „Грамада“, ISSN (online): 2682-9703. Разглеждат се т. нар. Еднообразни правила за гаранциите платими при поискване, като следва да се отбележи, че става дума за доброволни правила, които са изработени от Международната търговска камара в Париж. Статията

³ Макар че дори на семантично ниво за най-обикновения читател не биха възникнали сериозни съмнения за отношението между използваните понятия.

съдържа доста кратък правен анализ на съдържанието на съответните правила (вкл. чл. 442 ТЗ), след което авторът се обръща към анализ на наличната съдебна практика у нас и завършва с констатацията, че съдилищата, приемайки значението на Еднообразните правила, също така приемат, че те имат диспозитивен характер (което е съвсем естествено за такъв тип актове, които по принцип не притежават нормативна сила).

1.1.2.7. Две от представените произведения имат значение на исторически правен преглед и особено първото от тях „*Za codex rationes, codex (ratio) accepti et expensi* и *receptum argentarii*, Електронен правен сайт „Грамада“, ISSN (online): 2682-9703“ не разкрива пряка връзка с темата на конкурса.

Що се отнася до втората статия *Платежната транзакция в Европейското и в Римското право, Ius Romanum, Universum iuris romani* Брой II/2017, стр. 491-500, ISSN 2367-7007, също не намирам връзка с какво може да бъде обогатено познанието относно съвременните сложни транзакции при сравнението им със съответните, извършвани в древния Рим.⁴ И тази работа би могла да се окачествява в конкурс по Римско право. Иначе, корените на съвременната европейска правна система по неизбежност се откриват в древното римско право.⁵

1.1.2.8. Работата „Искът по чл. 71 ТЗ, Електронен правен сайт „Грамада“, ISSN (online): 2682-9703“ поставя интересни въпроси за

⁴ Да не говорим, че използването на понятието „правото в древния Рим“ е доста спорно, тъй като става дума за развитие в течение на около 1000 години.

⁵ При по сериозно запознаване с наличните исторически извори относно правото в древността може да се открие, че корените на самото Римско право до някаква (и то не незначителна степен) следва да се търсят в предхождащите месопотамски цивилизации. За съжаление липсват каквито и да е правни паметници за цивилизации, предхождащи месопотамските, макар че такива несъмнено са съществували (виж Гьобекли тепе, Карахан тепе и др. в днешна източна Турция; древни цивилизации на територията на днешна Индия).

статуса на членовете на управителни и надзорни органи в търговски дружества, а така също и на съдружниците в некапиталови дружества. Разсъжденията и предложенията на автора за прецизиране на съществуващите текстове са полезни и приемливи.

1.1.2.9. Работата „Производството по стабилизация – минало, настояще и близко бъдеще, Електронен правен сайт „Грамада“, ISSN (online): 2682-9703“ представлява опит за очертаване същността на производството по стабилизация, съдържа исторически преглед.

Общото, което може да се изведе от прегледа на представените научни трудове и особено за хабилитационния труд, е високата познавателна стойност на разработките – наблюдава се познаване и свободно боравене със сложна материя и то в контекста на съответните европейските норми и на действащото към момента на написване на труда българско законодателство; сериозни познания в исторически и сравнително-правен план. Впечатлява с многобройността и разнообразието на заглавията си научният апарат; свободното използване на текстове на различни езици, което свидетелства и за висока езикова култура.

Тук обаче, във връзка с научната продукция бих искал да отбележа, че независимо от високата стойност на представената продукция, в една част от изследванията трудно би могло да се говори за материя, която представлява гражданско и особено семейно право. Докато една сериозна част от изложенията на трудовете да съдържа елементи на гражданско право, съмнявам се, че междубанковите отношения, особено международните (за каквото става дума в голяма

част от разработките) могат да се окачествят като спадащи към класическото гражданско право.⁶

Съответствието с останалите законови и вътрешно-университетски изисквания ще бъде обсъждано при сравняването на двамата кандидати.

1.2. Гл. ас. д-р Димитър Симеонов Топузов (молба, подадена на 13.01.2025 г.).

Представените за участие в конкурса трудове са хабилитационен труд и 13 броя статии и доклади⁷

1.2.1. Хабилитационният труд представлява монография: „Принципите на европейското семейно право и възможността за развитие на българското имуществено-брачно законодателство“, С, Сиела, 2024, IS13N 978-954-28-4845-5, 302 СИ. При издаването трудът е разглеждан от двама уважавани научни редактори – доц. д-р Красен Стойчев и доц. д-р Велина Тодорова.

Изборът на темата води до широки възможности за разгръщане на научен потенциал: от една страна дава възможност на евентуалния читател (и то при задълбочен аналитичен прочит от страна на автора) да се запознае с формулираните принципи на европейското семейно право; на второ място предоставя възможност за сравнение на тези принципи със съществуващата правна уредба по българското семейно право, а оттам – да предостави и отправна точка за неговото

⁶ Например характеристиката на участниците в сетълмента във Втора глава не води до разглеждане на отношения между равнопоставени субекти. Следва да се отбележи, че и в преобладаващата част от многобройните трудове, които не са заявени от кандидата за участие в настоящия конкурс, тематиката е подобна: сравнително право, междубанкови отношения; връзка с несъстоятелност и др. Естествено това, само по себе си не съдържа отрицателна оценка, а само уточнява връзката на продукцията на кандидата с темата на настоящия конкурс.

⁷ Както посочих, няма да се спирам на монографичния труд, издаден въз основата на дисертационния труд. Този вид публикации получават оценка съобразно минималните национални критерии, но не се налага да ги оценявам в качеството ми на член на журито по настоящия конкурс.

евентуално усъвършенстване.⁸ Материята представлява изключителен интерес за огромна част от субектите на частното право, на практика за преобладаващия брой физически лица.

Трудът представлява 263 страници чист текст (плюс 35 страници указатели и приложения – 15 в началото и 20 в края).

В Увода (стр. 15 – 20) авторът обосновава актуалността на избраната тема, поставя си научни задачи (което на свой ред предопределя структурата на работата); очертава методологичния си инструментариум и най-общо проследява съдържанието на изложението.

Глава Първа (стр. 21 – 91) е посветена на Комисията по европейско семейно право и разработените от нея принципи:

Първият параграф е посветен на създаването, правния статус (очертава се нейният частноправен характер), структурата, целите и начина на функциониране на тази комисия. Отделни подраздели посветени на работната методология на Комисията.

Обсъдено е значението на по-общи институции, които са от значение за развитието на семейното право и неговата хармонизация – ЕС, СЕ, ООН, а така също и ролята на Хагската конференция по международно частно право.

Във втората част на тази глава (стр. 41 – 91) последователно се очертават отделните принципи (относно развода и издръжката между бивши съпрузи; отношенията спрямо децата, включително родителската отговорност; имуществените отношения между съпрузи.

⁸ Следва да споделя личните си впечатления от състоянието на правната уредба на брачно-имуществените отношения според последния (трети по ред) Семейен кодекс. Въпреки въвеждането на изборни режими на имуществени отношения, след около 18 години умуване нашият законодател се отказа да урежда фактическото съжителство (в актове, приети преди СК – 2009 г. това съжителство е частично уредено или поне споменато), но не и в СК.

Относно принципа на статуса на имуществото, издръжката и наследствените права във фактическите съюзи).

Част от изложението е посветена на изследване на същността и правната природа на тези принципи и на отграничения от сродни явления (правни норми, правни принципи, обичаи); на тяхното значение за съдебната практика и т.н.

Втората глава е посветена на и съдържа оценка за съответствието се европейските принципи с действащата българска правна уредба на имуществените отношения между съпрузите (стр. 92 – 190).

Главата започва с обсъждане на понятието „първичен правен режим“ и съдържа констатацията, че в действащото българско право липсва пълноценен първичен режим на съпружеските отношения, като това отчасти се дължи на предходните периоди на уредба, когато отношенията са уреждани по единствено по императивен начин, нетърпящ отклонения.

Сред принципите на първо място са разгледани равенството между съпрузите; принципът за правоспособност (дееспособност на съпрузите); за необходимост от участие на двамата съпрузи при обезпечаване нуждите на семейството; защитата на семейното жилище (включително при различните имуществени режими); на съпружеско представителство; задължението за представяне на информация. Отделно внимание е посветено на принципа на свобода за сключване на имуществено-брачни споразумения. Изложението по отношение на всички от изброените принципи съдържа пространен и задълбочен анализ (включително исторически, а в отделни случаи и сравнително-правен) относно отделните принципи и завършва с изводи и заключения.

Глава Трета (стр. 191 – 274) отразява визията на автора за възможните перспективи на усъвършенстване на българската уредба на съпругеските имуществени права и задължения на базата на разгледаните принципи.

На първо място се посочва необходимостта от въвеждане на първичен брачен режим и се очертават примерно съдържание и систематичното място на такъв режим в рамките на съществуващата законодателна уредба. Във връзка с принципа на участие на съпрузите за обезпечаване нуждите на семейството се обосновава необходимостта от иск за паричната равностойност на дължимото участие и се посочват някои необходими характеристики и отграничения. Прави се конкретно предложение *de lege ferenda*. Отделен параграф е посветен на разширяване обхвата на защитата на семейното жилище и съответните последици от такава защита. Разгледани са случаи на разпореждане, управление на семейното жилище, а така също и когато е налично друго жилище. И тук се прави пространно предложение *de lege ferenda*. Параграфи са посветени и на усъвършенстване на уредбата на съпругеското представителство и на установяване на задължение за предоставяне на информация. Изложението съдържа сериозен анализ, обосновани изводи и конкретни предложения за усъвършенстване на законодателството.

Работата завършва с кратко заключение, в което в най-широк план се обобщават изложените идеи.

1.2.2. Наред с хабилитационния труд кандидатът е представил и значителен брой други публикации (статии, доклади). Статиите и докладите са публикувани в нереферирани научни издания с научно рецензиране или в колективни редактирани толове. Всички материали са по проблеми на семейното право и наследственото

право. Съавтор е на три поредни издания на помагало по семейно и наследствено право (2017, 2019 и 2023 г.).

1.2.2.1. За участие в конкурса кандидатът е представил една колективна монография „Republic of Bulgaria” – In International Encyclopedia of Laws: family and Succession Law, edited by Walter Pintens, Alphe van den Rijn, NL: Kluwer Law International, 2019, ISBN 978-90-654-4888-0. За разлика от представената от първия кандидат обзорна работа за правната защита на недвижимите имоти по българското право, която представлява (както беше посочено) отговори на конкретно зададени въпроси (хипотези), представеният от втория кандидат труд представлява колективна монография – научна разработка в обем на 316 страници, с обширен научен апарат. Монографията съдържа аналитично изложение на цялостната уредба на българското семейно и наследствено право, включително на проблематиката на фактическото съжителство.

1.2.2.2. За участие в конкурса са представени и тринадесет статии.

1.2.2.2.1. Изложението в статията „Принципите на европейското семейно право – основни характеристики, правна природа и ограничения“ - В: Шопов, А. (съст.) Правото в XXI век – предизвикателства и перспективи. Том I, Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2023, 373-387, ISBN 978-619-202-903-6 съвпада с проблемите, засегнати в хабилитационния труд. Казаното е валидно и за следните статии: „Принципи на европейското семейно право относно имуществените отношения между съпрузите“ – Правна мисъл, 2020, кн.4, с. 3-22, ISSN 1310-7348 (в съавторство с доц. Велина Тодорова), Статията “De lege ferenda за защитата на наето семейно жилище“ – Правна мисъл, 2018, кн. 4, с. 48-60, ISSN 1310-7348;

статията „Представителството между съпрузи в светлината на Принципите на европейското семейно право“ – *Studia Iuris*, бр. 1/2017, <http://studiaiuris.com>, ISSN 2367-5314 (10 т.) и статията „Значението на Принципите на европейското семейно право за усъвършенстване на защитата на семейното жилище.“ – В: Шопов, А. (съст.) *Soft law и развитието на съвременното право*. С: Сиби, 2017, с. 169-187, ISBN 978-619-226-005-7.

1.2.2.2.2. Интерес представлява статията „Ще бъде ли суспендирано действието на избрания имуществено-брачен режим при последващо поставяне на някого от съпрузите под запрещение?“ Статията е публикувана в: *Брак и отношения между съпрузите. Дискусионник по семейно право*. Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2022 г., с. 76-93, ISBN 978-619-202-730-8. Статията съдържа многостранен анализ, в резултат на който се достига до извод, че непълнолетните и ограничено запретените не могат да избират имуществено-брачен режим, а така също и че при последващо запрещение избраният режим се суспендира и на негово място влиза в действие общият режим на съпругеска имуществена общност.

1.2.2.2.3. Статията „Принципи на европейското семейно право относно имуществото, издръжката и наследствените права на двойките във фактически съюзи“ – *Правна мисъл*, 2021, кн. 3-4, с. 62-77, ISSN 1310-7348 (в съавторство с доц. Велина Тодорова), представя изработените от Комисията по европейско семейно право Принципи относно имуществото, издръжката и наследствените права при фактическите съюзи, което само по себе си е научен принос. Всъщност тази статия съдържа това, което беше отправено като препоръка за бъдеща работа по темата на хабилитационния труд (виж по-долу).

1.2.2.2.4. Приносен момент има и статията „Преглед на подобрани решения от практиката на Върховния касационен съд за 2019-2020 г. по въпросите на родителското отчуждение и личните отношения на детето с баби и дядовци“ – Електронно издание „Предизвикай правото!“, 21.02.2021 г., <https://www.challengingthelaw.com/semеion-i-nasledstveno-pravo/pregled-vks-2018-semеino-pravo/>, ISSN: 1314-7854, в която се поставя въпрос за отношения между баби/дядовци от една страна и техните внуци.

Подобна е статията “Преглед на подобрани решения от най-новата практика на ВКС по въпроси на семейното право“ – Електронно издание „Предизвикай правото“, 14.07.2019 г., <https://www.challengingthelaw.com/semеino-i-nasledstveno-pravo/pregled-vks-2018-semе-ino-pravo/>, ISSN: 1314-7854. В нея се обсъжда в критичен план практиката на Върховния касационен съд (ВКС) в областта на семейното право.

1.2.2.2.5. Предмет на статията „Проблеми на завещателната дееспособност“ – Ius Romanum, бр.1/2020; Hereditas, с.335-358, ISSN:3467-7007,<https://iusromanum.eu/periodicum/numeri>, е уредбата на т. нар. „завещателна дееспособност“ по българското право по чл. 13 от Закона за наследството (приет 1949 г.) и съответно задълженията на Р България във връзка с поетите от нея задължения по Конвенцията за правата на хората с увреждания. Авторът застъпва приемливото становище, че този правилата относно този вид „дееспособност“ се различават и следва да се различават от общите правила на гражданското право.

1.2.2.2.6. Статията “Is post-divorce spousal maintenance in Bulgarian law obsolete? – In: Rogerson, C., J. Miles, P. Parkinson, M. Antonoskolskaia (eds.) Family Law and Family Realities. Conference book

– 16th World Conference of the International Society of Family Law. Eleven International Publishing, 2019; ISBN 978-94-6236-927-6 се занимава с уредбата на издръжката на бившите съпрузи в новия Семейен кодекс. В резултат на анализа авторът стига до извод, че тази уредба не е адекватна и се различава от моделите в други напреднали държави.

1.2.2.2.7. В статията „Относно формата за действителност на брачния договор“ – Собственост и право, 2018, кн. 2, с. 43-51, ISSN 1312-9473, се анализират нормативните изисквания за начина на сключване на брачния договор – формата за действителност, компетентните да извършват необходимите удостоверявания лица. Интерес представлява обсъждането на въпросите за последиците от сключването на договора в по-тежка от нормативно установената форма и за възможността страните да уговорят форма за действителност.

1.2.2.2.8. На важен въпрос е посветена статията “Може ли да се претендира частична трансформация при одобрено от бракоразводния съд споразумение за съсобственост? Практически въпроси при липса на уговорки за съотношение на дяловете“ – Собственост и право, 2016, кн. 6, с. 41-47, ISSN 1312-9473. Авторът излага своето становище по въпроса, който е поставен в тълкувателно дело № 3/2015 г. по описа на ВКС, Гражданска колегия.

1.2.2.2.9. Съществено значение за конкурса има и представеното учебно помагало (в съавторство с доц. д-р Велина Тодорова) , което е претърпяло три издания.

Като цяло може да се каже, че хабилитационният труд е със забележителна теоретична и практическа полезност – всъщност представлява високо значим анализ на съществуващата уредба на

имуществените отношения по българското семейно право (и не само на тях) при сравняването ѝ с тенденциите на развитие в други държави от ЕС, а така и извън него. Обикновено подобен род трудове са рядко явление в нашата правна теория. В смисъла на казаното целият труд представлява съществен принос в научно и научно-практически аспект.

Приносни са и конкретните анализи и съответни заключения относно необходимостта от пълноценен и обособен първичен брачен режим по нашето право; относно съпружеското представителство; относно режима на т.нар. семейно жилище; необходимостта от уреждане на задължение за предоставяне на информация и др. Голяма част от предложенията *de lege ferenda* също са приемливи (съответно на казаните по-горе приемливи идеи - установяването на първичен брачен режим, въвеждането на усъвършенстван режим на семейното жилище, вкл. при наем и др.).

По отношението на въвеждането на иск за присъждане на паричната равностойност на дължимия съпружески принос съм скептично настроен. Дори да бъде въведен такъв иск, практическата полезност от него би клоняла към нула при сегашното състояние на изпълнителния процес. Нещо повече, предявяването на такъв иск би сериозно допринесло за по-нататъшно влошаване на отношенията между съпрузите.

Принципен въпрос, който следва да бъде поставен от автора при следваща работа, е за това какво представлява днес семейното право – право, което урежда отношенията на лица, встъпили във формален брак, или право и на лица, които живеят съвместно, имат общи деца и т.н. Според статистиката около 50% от младите хора живеят съвместно без формален брак. Българският законодател пропусна

възможността да разшири приложното поле на семейното право при реформата от 2009 г.

С висока научна и практическа полезност се отличават и останалите представени научни трудове – участието в пространната колективна монография и редицата посочени по-горе статии.

2. Сравняване на двете кандидатури относно съответствието им с минималните национални и допълнителните факултетни изисквания (ако има такива):

2.1. Съобразно тези показатели кандидатът д-р Иван Петков Мангачев има:

Група от показатели А	50	50
Група от показатели В	100	100
Група от показатели Г	200	240
Група от показатели Д	50	190

Общо – 580 точки.

2.2. Кандидатът гл. ас. д-р Димитър Симеонов Топузов има:

Група от показатели А	50	50
Група от показатели В	100	100
Група от показатели Г	200	245
Група от показатели Д	50	355

Общо: 750 точки.

И двамата кандидати отговарят на изискванията. Разликата между тях е 170 точки в полза на кандидата гл. ас. д-р Топузов.

3. Преценка на допълнителните показатели по смисъла на чл. 27 ал. 4 от Закона за развитието на академичния състав в Република България.

Преди всичко е необходимо да се отбележи, че към преценка на тези допълнителни показатели следва да се пристъпва при равни резултати от преценката за съответствие с минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 1 ЗРАСРБ. Поради това преценката на кандидатите по тези показатели ще бъде дадена по-скоро за по пълното очертаване на кандидатурите, а не като решаващ фактор.

3.1. Учебната дейност, извършена от двамата кандидати, е впечатляваща:

3.1.1. Д-р Иван Мангачев (видно от сл. бележка от 18.12.2024 г.) има 17 години преподавателски стаж в НБУ, където е водил различни курсове по търговско право и свързани с това дисциплини. Курсовете са посочени като едносеместриални, липсват данни за конкретния брой академични часове.

3.1.2. Гл. ас. д-р Димитър Топузов в периода от 2016 до настоящия момент е изнесъл 386 часа лекции и 2 299 часа упражнения по семейно и наследствено право и гражданско право обща част⁹.

Две са обстоятелствата, които следва да се вземат пред вид при това сравнение за единия кандидат не може да се определи точният обем на преподавателската дейност, а за втория е внушителна. Вторият кандидат е провел 386 часа лекции, за първия – не може да се установи дали курсовете са били лекционни (на някои места е посочено „упражнения“, на други - липсват конкретни данни).

⁹ За този кандидат няма данни за осъществена преподавателска дейност преди 2016 г., макар от останалите приложени документи да се установява, че той е работил като асистент в ПУ поне две-три години преди този момент.

Различават се и дисциплините, по които са водени евентуално лекционните курсове и упражненията. За първия кандидат преобладаващата натовареност е свързана с търговско право, а за втория – семейно и наследствено право и гражданско право – обща част. Следва да се отчете и преподавателската дейност на д-р Мангачев за обучение на адвокати (Център за обучение на адвокат – д-р. Кръстю Цончев) - Обучението е по търговски сделки, банково и финансово право, несъстоятелност и в Института на дипломираните финансови консултанти (увод във финансово планиране и наследствено право).

В полза на гл. ас. Димитър Топузов трябва да се посочи участието в трикратното издаване на учебно помагало по семейно и наследствено право (в съавторство). Този факт следва да се отчете като позитивен по отношение на работата със студенти. По отношение на него би следвало да се посочи активната му участие в научната дейност на ЮФ към ПУ, включително чрез изготвяне на становища по конституционни дела и тълкувателни дела на ВКС.

Професионалната биография на двамата кандидати е богата (особено богата е да първия кандидат), но следва да се държи сметка за 12 годишната разлика във възрастта.

По отношение на нововъведения в методите на преподаване няма информация и за двамата кандидати.

Първият кандидат е представил доказателства за участие в 4 броя проекти, а вторият – в 3 броя. По този показател представените данни са само формални – не може да се установи личният принос на нито един от двамата за крайните резултати по съответния проект, нито пък бих се наел да окачествявам резултатите от работата по такива проекти.

Д-р Мангачев е посочил участие в 5 броя международни организации и институции, за участието в които няма пряко доказателство, а гл. ас. д-р Топузов - в четири. И в двата случая липсват конкретни доказателства.

Гл. ас. д-р Топузов е заемал и понастоящем заема длъжността научен секретар в ЮФ на ПУ.

И двамата кандидати имат участия в редица научни форуми.

Намирам, че при преценката на двамата кандидати следва да се прави разлика между научна специалност (каквато е правото, в частност гражданското право – на изискванията на което и двамата кандидати несъмнено отговарят) и учебна дисциплина, за която се обявява конкурсът, при което превес има вторият кандидат.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените за двамата кандидати данни водят до извод за високо ниво и на двете кандидатури.¹⁰

4.1. При сравняване на стойността на научните им трудове давам превес на гл. ас. д-р Топузов по следните съображения:

Хабилитационният труд е посветен на централно понятие на целия правен клон „Семейно право“, научният анализ е пространен и задълбочен, работата като цяло има забележителна стойност и както теоретична, така и практическа полезност.

4.1.1. Хабилитационният труд на другия кандидат (д-р Мангачев) има сериозна практическа полезност и забележително висока информационна стойност, но анализът на правните (особено на чисто материалноправните) явления не достига до голяма дълбочина и

¹⁰ Тази констатация се налага при сравняване с редица други кандидати на подобни конкурси

прецизност. За сметка на това има самоцелни и на моменти ненужни позовавания и сравнения.

Не съм сигурен дали наличието на рецензиране следва да се отчете като решаващ критерий (нека това да направи компетентният научен орган), тъй като при издаването на работата подобно изискване не е съществувало.

В полза на гл. ас. д-р Димитър Топузов е участието му в широко-обхватна колективна монография, представляваща истински научен труд. Участието в подобен труд за д-р Мангачев е по-скоро на чисто информативно ниво (изложението на въпросния колективен труд представлява отговор на поставени от редакторите въпроси).

4.1.2. Преценката за останалите представени трудове води до изводи за изравнено ниво на двамата кандидати.

4.1.3. Както беше отбелязано участието в трикратно издаване на учебно помагало води до допълнително преимущество на гл. ас. д-р Топузов.

4.2. Учебно-преподавателската дейност

Тук отново следва да се предпочете кандидатурата на гл. ас. д-р Димитър Топузов.

Сведенията за неговата преподавателска дейност сочат на забележителна дейност в тази област – Налични са данни, че той е провел 386 часа лекции и 2 299 часа упражнения и то по семейно и наследствено право и гражданско право обща част (задължителни дисциплини).

С оглед начина на формулиране на служебната бележка на д-р Мангачев (посочените часове са с 1 година повече от тези на гл. ас. д-р

Топузов, но в бележката на последния са посочени само часове, проведени след защитата на докторската му дисертация), не може да се установи в какъв обем са водени лекции (и дали изобщо са водени) и колко часа са упражненията. Не става напълно ясно коя част от преподавателската дейност е във връзка със задължителни дисциплини и каква част – изборни. Към настоящия момент в течение на повече от 5 години д-р Мангачев не е щатен преподавател.

Трябва да се държи сметка и за обстоятелството, че конкурсът е обявен с шифър Гражданско и семейно право, от служебната бележка, издадена от декана на ЮФ на ПУ се установява, че във връзка с конкурса са налични преподавателски часове по семейно и наследствено право и по актове за гражданско състояние.

4.3. Общата оценка за съответствие с минималните национални изисквания също дава превес на гл. ас. Димитър Топузов – неговият резултат е със 170 т. по-висок от този на д-р Мангачев.

4.4. Както посочих, допълнителните критерии (чл. 27, ал. 4 ЗРАСРБ) имат значение при равни резултати от оценките за покритие на минималните национални изисквания.¹¹

По тези показатели и за двамата кандидати следва да се даде висока оценка, но тъй като законът не го изисква, няма да навлизам в подробности.

4.5. В заключение на основание чл. 26, ал. 3 във връзка с чл. 26, ал. 1 ЗРАСРБ намирам, че кандидатурата на гл. ас. д-р Димитър Топузов удовлетворява в по-голяма степен изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ по гражданско и семейно право в ЮФ на ПУ „Паисий Хиленсарски

¹¹ Макар че в т. 1 на чл. 27, ал. 4 се приповтарят критерии, които са залегнали в минималните изисквания

5. Предвид изложеното, предлагам следното класиране на кандидатите в конкурса:

- на първо място - главен асистент д-р Димитър Симеонов Топузов;

- на второ място – д-р Иван Петков Мангачев.

С оглед на горното и на основание чл. 26, ал. 3, съответните текстове от ППЗРАСРБ и на ПРАСПУ ПРЕДЛАГАМ на научното жури да вземе решение, по силата на което гл. ас. д-р Димитър Симеонов Топузов да бъде избран за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в област на висше образование 3., „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление №. 6 „Право“ в научна специалност „Гражданско и семейно право“.

София, 04.03.2025 г.

Изготвил рецензията:

(проф. д-р Силви Чернев)